

Három, művelődési központ szerepét betöltő községi könyvtár

Grethe HÅKONSEN - Trine Kolderup FLATEN - Arne M. HOLTER

A szerzők Three cultural centres összefoglaló cím alatt megjelent cikkeit (Skandinavian Public Libraries Quaterly, 8. vol. 1975. 1. no. 36-42. p.) BORSÁNYI Ferenc tömörítette.

Három művelődési központot mutatnak be a szerzők annak az elgondolásnak jegyében, hogy a kulturális tevékenységet decentralizálni kell és ebben a folyamatban a közművelődési könyvtárakat a kulturális központjává és koordináló elemévé kell fejleszteni.

Risør városi művelődési központ

Risør régi település, városi kiváltságai csaknem 300 évesek. A század elején a hajózásban végérvényesen győzedelmeskedett a modern technika, és a város, amely virágzását a vitorláshajó-forgalomnak köszönhet, rohamosan vesztett jelentőségéből. A fellendülésre, újabb lehetőségek hiányában, nem sok remény mutatkozott.

A város 1964-ben közigazgatásilag egyesült a szomszédos Søndeleddel, és az esemény ipari telepek és új lakónegyedek alapítását tette lehetővé. Risør lakóinak száma elérte a 6500-at és a város növekedése tovább folytatódik.

A helyi hatóságok úgy döntöttek, hogy ezt a fejlődést nyomon kell követnie a szabadidő kihasználását biztosító létesítmények szaporodásának. A meglévő létesítmények számbavétele felfedte, hogy a körzet híján van megfelelő mozi-, színház-, hangverseny- és kiállítási épületeknek, ifjúsági események megrendezése számára, vagy a kulturális fejlődéshez oly fontos könyvtár elhelyezésére sincs meg a szükséges hely. Elhatározták egy olyan épület létrehozását, amely megfelel e sokrétű feladatnak. Az épület tervét már elfogadták és a költségeket 6 millió Nkr-ra becsülik. A Norvég Kulturális Tanács 3 millió Nkr-t szavazott meg erre a célra, mert a risøri példát modellnek szánja a kisvárosok kulturális fejlődése számára.

Az épületben egy kombinált mozi-, színház- és hangversenytermet helyeznek el, egy alkoholmentes kávéházat, amely egyben kiállítások, találkozók, stb. rendezésére is alkalmas lesz. Ebben az épületben kap helyet a könyvtár is, szakrészlegeivel és információs apparátusával együtt. A könyvtár által elfoglalt épületrészben végezheti gyakorlati munkáját a Kulturális Bizottság és itt lesz a kulturális titkárság irodája. Az épület ad majd otthont az ifjúsági klubnak és számos más célra is biztosít helyet.

A 6000 lakosu Førde az utóbbi 15 esztendőben iparát és kereskedelmét tekintve nagy fellendülésen ment keresztül, ami együtt járt népességének növekedésével. Az új szükségletek sora jelentkezett a város beépített területein: felnőttoktatás, művészeti események, társas összejövetelek, stb. Ebben a vonatkozásban a legsürgősebb kérdés, mint a múltban, továbbra is a megfelelő hely hiánya marad. Csak az iskolaépületek problémája oldódott meg; ezek konstrukciója és felszerelése viszonylag egyszerű volt, de sem társasösszejövetelekre alkalmas terem, sem valamilye nagyobb helyiség nem található bennük.

1967-ben a førstei klubok és szervezetek együttesen elkészítették a szükséges közösségi helyiségek és sportlétesítmények tervét, amelyhez a város helyhatósága területet juttatott. Hamarosan kitünt, hogy az elkészített tervek túlméretezettek; mindenekelőtt fel kell becsülni, hogy előreláthatólag milyen kulturális létesítményekre lesz szüksége Førde-nek a jövőben. A helyi hatóság ezért kéréssel fordult a Norvég Kulturális Tanácshoz, hogy nyújtson segítséget a további tervezéshez. A Kulturális Tanács felismerte, hogy ez a terv értékes tapasztalatokat nyújthat a Tanács jövőbeni munkájához, és úgy döntött, hogy egyaránt részt vesz a tervezésben és a megvalósításban, anyagi támogatásával.

Országos irányító szervek bevonásával bizottságot alakítottak, amelynek jelentése azt a szemléletet tükrözte, hogy a fejlődésben lévő területeken a kulturális haladásnak együtt kell járni más lényeges fejlődési kérdésekkel. Ennek alapján a következő terv elfogadását javasolták: a kulturális célokra szolgáló épületek nagy mérvű hiánya azzal a megoldással orvosolható legeredményesebben, hogy olyan épületet hoznak létre, amely egymaga otthont adhat a kulturális tevékenységek zömének. Ennek gyakorlati előnyei között szerepel, hogy a helyiségek különféle célokra használhatók és így az épület belső tere maximálisan kihasználható.

Az épület konstrukciója úgy alakul, hogy a főbejárat és a központi csarnok alkotja a középpontot, és a főbb létesítmények - könyvtár, kiállítási terem, mozi-színház, tanácsterem - mind a csarnok mentén helyezkednek el. A könyvtár kölcsönző részlege a központi csarnok felé néz és az épület tájékoztató szolgálata szoros kapcsolatban lesz ezzel a térséggel. Az is lehetséges, hogy a központi csarnokban és a kiállítási teremben rendezett tárlatokat ebből az épületrészből gondozzák. Az első emeleti klub-helyiségek, pihenő-szoba, műtermek, műhelyek és hivatali helyiségek mind könnyen megközelíthetők a lépcsőházon keresztül a központi csarnokból. Az alagsorban elhelyezett hobby-szakkörök ugyanolyan könnyen megközelíthetők. Annak biztosítására, hogy nagyobb rendezvények alkalmával a központi csarnokot a különteremmel együtt lehessen használni, a csarnok lezárható a könyvtár és a mozi-színház terem irányában, mert minden részleghez kitűnő mellékbejáratok vezetnek.

A sportcsarnok, ami szintén a kulturális központ épületében nyer elhelyezést, ugyancsak megközelíthető a központi csarnokból.

A tervezés során számos kitűnő lehetőséget találtak arra, hogy a helyiségek oktatási és szórakozási célokra egyaránt használhatók legyenek.

A Fõrde Ház sokrétü felhasználhatóságát nem mozgatható falelemekkel akarják megvalósítani, mert a fő helyiségek rendeltetése (könyvtár, stb.) nem teszi lehetővé az ilyen természetü megoldást. Az épület elrendezése azonban olyan terveken nyugszik, amelyek a különféle helyzetekhez való könnyed alkalmazhatóságot tekintették fő kívánalomnak.

Ibsen Ház, Skien

A sokoldalú felhasználásra tervezett művelődési központ 1973-ban nyílt meg. A négyemeletes épület fő szintje a park magasságában terül el, míg a további szintek a talaj lejtését követik.

A fő szinten helyezkedik el a nagy csarnok, amely 738 ülőhely felállítására alkalmas, az előcsarnok (nagy részét művészeti kiállításokra tartálékolják), egy kisebb csarnok konferenciák, amatőr színelőadások és kísérleti színház, valamint hangversenyek és filmbemutatók céljára. Ugyan-ezen a szinten található még három konferencia-terem, egy grill-helyiség és egy 120 személy befogadására alkalmas kávéház. A kávéház közvetlenül a parkra nyílik, így lehetőség van a nyári idényben a szabadtéri kiszolgálásra.

A kisebb csarnokot eltolható falak határolják, hogy különféle célokra legyen alakítható. Ez a rugalmas térfelhasználási lehetőség szinte mindenfajta rendezvény és kiállítás számára alkalmassá teszi a helyiséget.

Lefelé haladva az első szint egy színpadnak, kellékes műhelynek és jelmeztárnak ad helyet, valamint a könyvtárszárnyaknak, ami a régi könyvtár kiegészítő része.

Az Ibsen Ház kezdeti általános és részletes terve nem tartalmazta a könyvtár bővitményét, de az építési bizottság javaslatára utólag bevették.

Lefelé haladva a második szint egy szobasort tartalmaz szórakozási lehetőségek számára, ifjúsági büfét és három tanácstermet. A város zenei szövetsége saját raktárhelyiséget és próbatermet tart fenn ezen a szinten. Ugyanitt található a Művész Klub tűzbiztos raktára.

A harmadik szinten helyezték el a műszaki berendezéseket és raktárakat, a személyzet öltözőhelyiségeit és az étterem üzemeltetését szolgáló felszereléseket. Meg kell említeni azt a kis lakrészt is, amit a vendégek (művészek) részére rendeztek be.

Az Ibsen Házat sokrendeltetésű központnak szánták és a részletes terv kidolgozásakor azt tartották szem előtt, hogy az igénybevétel maximális rugalmassága valósulhasson meg.

El kell mondani, hogy a tervezés megkezdése előtt komoly véleménykülönbségek voltak abban a kérdésben, hogy vajon szükséges-e a városnak egy ilyen központ. Éles bírálatok hangzottak el az Ibsen Házzal kapcsolatban és erős kritikával illették a 30 millió Nkr-ra becsült építési költséget. A közhangulat olyannyira a terv ellen fordult, hogy aláírásokat gyűjtöttek a tiltakozóivra, amit eljuttattak a városi tanácsnak. A város vezetősége ennek ellenére a tervezés folytatása és a kivitelezés mellett döntött.

A létesítmény üzembe helyezése után egy évvel megegyeznek a vélemények abban, hogy a központ beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Az első év statisztikája szerint a színház és operaelőadásokon 53 068; a hang-

versenyeken 11 530; a mozielőadásokon 66 360; az összejöveteleken és a különféle rendezvényeken 59 638 vendég volt jelen.

Ugyanebben az időszakban a könyvtárból kölcsönzött könyvek mennyisége 18,5%-kal emelkedett. Bebizonyosodott, hogy az épületben több különféle rendezvényt tarthatnak egyidőben, anélkül, hogy egymást zavarnák.

Az Ibsen Ház könyvtári szárnya a régi könyvtár épületéhez belső összekötő folyosóval kapcsolódik. A felnőttek és a gyermekek számára a kölcsönzés ebben a szárnyban történik. A kölcsönzött művek számának emelkedését a vizsgált évben egyértelműen a kölcsönző részleg új elhelyezésének tulajdonították. A régi épületben felszabadult helyet egy 45 férőhelyes új olvasóterem, egy 10 személyes hírlapolvasó és néhány kisebb helyiség kialakítására használták fel.

A könyvtár látogatottsága jelentősen megnőtt. Ez vonatkozik a szokványos kölcsönzőkre csakugy, mint a diákokra és a könyvtár eredeti Munch grafikákat tartalmazó gyűjteményét megtekintő látogatókra, vagy azokra, akik pusztán időtöltésre alkalmas helyet keresnek.

Az egyszemélyes könyvtár

Guy St. CLAIR

A szerző The one-person Library c. cikkét (Special Libraries, 1976. máj/june, 233-238. p.) BOBOKNÉ BELÁNYI Beáta tömörítette.

Egyszemélyes könyvtár alatt olyan könyvtárat értünk, amelyben valamennyi munkát egyetlen könyvtáros végez el. Esetenként kaphat ugyan segítséget, de ez rendszertelen. A fizikai, az adminisztratív és a szellemi munka nem különül el, "cserébe" a könyvtáros a maga ura, független könyvtárán belül. Noha ez a megfogalmazás talán tulságosan is magától értetődik, ha belegondolunk, elég sokan kerülnek úgy a pályára, hogy abban "reménykednek", bizonyos feladatokat majd mások oldanak meg helyettük.

Egyszemélyes könyvtár általában kis intézményeknél működik, az ilyenek pedig nem szánnak tulságosan nagy szerepet a könyvtárnak, így a könyvtáros nem várhat segítséget senkitől.

A szerző több éves vizsgálódásait néhány általános érvényű tapasztalattal bővítve, azt szándékozik bemutatni, hogy az egyszemélyes könyvtár feladatait ellátó könyvtáros munkája közel sem olyan egyszerű, mint hinnénk, és mivel többen küszködnek ezzel a feladattal, már a tudat is segítségükre lehet, hogy kollégáik hasonló problémákkal bajlódnak.